

ΓΕΩΡΓ. Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΚΚΛΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΑΠΟ ΤΗ ΡΩΣΙΑ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ

Πρόκειται, όπως είναι γνωστό, για Έλληνες Ποντίους, που είχαν καταφύγει στη Ρωσία κυρίως κατά την περίοδο των φοβερών διωγμών του Ελληνισμού της “καθ’ ἡμᾶς” Ανατολής (1914-1922)¹. Οι Έλληνες αυτοί, άτυχοι και στις νέες πατρίδες τους, στις παραμονές του β’ Παγκόσμιου πολέμου δέχονται νέες πιέσεις αυτή τη φορά από το καθεστώς της σταλινικής Ρωσίας και παίρνουν το δρόμο της οριστικής παλιννόστησης στην αρχική-προγονική τους πατρίδα. Εδώ εγκαθιστάμενοι δημιουργούν νέες εστίες προσφυγιάς σ’ ολόκληρο το πλάτος του ελλαδικού χώρου και επιδιώκουν να ενταχθούν στη λειτουργία του ελληνικού κράτους² διεκδικώντας συνεχώς και για αρκετές δεκαετίες τα δικαιώ-

1. Για τον Ελληνισμό της Μ. Ασίας γενικότερα και τα προβλήματά του, καθώς και για την εθνική τραγωδία στον χώρο εκείνο η βιβλιογραφία είναι τόσο μεγάλη, όσο και αξιόλογη ώστε να μην επιτρέπει τη δυνατότητα επιλογής. Ωστόσο παραπέμπουμε στην *Ίστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους* (της Εκδοτικής Αθηνών), τόμ. ΙΕ, στις σσ. 517-518, όπου καταγράφονται αξιόλογες εργασίες, καθώς και στη βιβλιογραφία που παραθέτει ο Χρήστος Γ. Ανδρεάδης, «Ίστορικό σχέδιασμα τῆς δράσεως τῶν Ἑλλήνων ἀνταρτῶν τοῦ Πόντου», στο περιοδ. *Ἀρχεῖον Πόντου*, ἐκδ. της Επιτροπῆς Ποντιακῶν Μελετῶν, τόμ. 44, Αθήνα 1992-93, σσ. 155-287 (επιλογή βιβλιογραφίας στις σσ. 281-287). Ειδικά για το θέμα μας βλ. και την εργασία του Γ. Τηλικίδη, «Ὁ ἐν Καυκάσῳ Ἑλληνισμός», *Ποντιακά Φύλλα* 19-25, (1932-1938), καθώς και του Ε. Δ. Παυλίδη, *Ὁ Ἑλληνισμός τῆς Ρωσίας καὶ τὰ 33 χρόνια τοῦ ἐν Ἀθήναις Σωματείου τῶν ἐκ Ρωσίας Ἑλλήνων*, Αθήνα 1953. Από την πρόσφατη βιβλιογραφία τομείς του θέματος καλύπτουν οι παρακάτω εργασίες: Βλ. Αγτζίδη, *Ποντιακός Ελληνισμός: Από τη γενοκτονία και το σταλινισμό στην περεστρόικα*, Θεσσαλονίκη 1990, Κ. Φωτιάδη, *Ὁ Ελληνισμός της Σοβιετικής Ἐνωσης τον 20όν αιώνα*, «Ὁ Ποντιακός ελληνισμός της πρώην Σοβιετικής Ἐνωσης», Θεσσαλονίκη 1991, σσ. 40-53, Κ. Τσαλαχούρη, *Ὁ Ελληνισμός της Σοβιετικής Ἐνωσης, 1750-1939*, Αθήνα 1991, Κ. Παπουλίδη, «Οι Έλληνες της Ρωσίας τον 19ο και στις αρχές του 20ού αιώνα», *Βαλκανικά Σύμμεικτα*, 4 (1992), σσ. 109-140.

2. Βλ. την ενδιαφέρουσα ειδική εργασία του Κ. Κασιμάτη κ.ά., *Πόντιοι μετανάστες από την πρώην Σοβιετική Ἐνωση: κοινωνική και οικονομική της ένταξη*, Θεσσαλονίκη-Αθήνα 1992, όπου χρήσιμες πληροφορίες και ειδικότερη βιβλιογραφία.

ματά τους, όπως τα περιέγραφε η συνθήκη της Λωζάνης³.

Ένας φάκελος με 74 έγγραφα (άλλα πρωτότυπα κι άλλα αντίγραφα), που καλύπτουν το χρονικό διάστημα 24.3.1954 ως 1.8.1977, μας παρέχει περιορισμένες, αλλά πάντοτε χρήσιμες πληροφορίες για τους Έλληνες Ποντίους από τη Ρωσία, που εγκαταστάθηκαν στην Πάτρα⁴.

Όπως προκύπτει από τη μελέτη του αρχειακού υλικού του φακέλου, ο σύλλογος των Ποντίων “εκ Ρωσίας” στην Πάτρα είναι από τους πλέον δραστήριους ομόλογους συλλόγους εκείνης της εποχής. Εκπροσωπεί ένα σεβαστό αριθμό οικογενειών, που κυμαίνεται από 140 κατά το 1954 ως 210 το 1960 (άτομα στη β’ περίπτωση 765)⁵ και πολύ σύντομα κινεί τις διαδικασίες συνεργασίας με άλλους συλλόγους Ποντίων από τη Ρωσία και κυρίως με τον σύλλογο της Β. Ελλάδας.⁶ Ίδιαίτερα επισημαίνονται συντονισμένες ενέργειες για συμμετοχή των εκπροσώπων του πατρινού ποντιακού στοιχείου στη συγκέντρωση των Προέδρων των συλλόγων όλης της χώρας στην Αθήνα με στόχο τη μελέτη φλεγόντων ζητημάτων τους και υποβολή υπομνήματος στις κυβερνητικές αρχές.⁷

3. Βλ την ειδική εργασία του Ισαάκ Νικ. Λαυρεντίδη, *Οι εκ Σοβιετικής Ενώσεως Έλληνες ποντιακής καταγωγής και τα εκ της συνθήκης της Λωζάνης δικαιώματά των*, Αθήνα 1986.

4. Ο φάκελος εντοπίσθηκε από τον υποφαινόμενο στα Αρχεία του συλλόγου των Ποντίων στην Πάτρα τον Μάιο του 1994.

5. Βλ Αρχείο Ελλήνων Ποντίων στην Πάτρα, στο Φάκελο Αλληλογραφίας Ενώσεως Ελλήνων Προσφύγων από τη Ρωσία, έγγρ. με χρον. 2.10.54 και 19.4.60 αντίστοιχα. Ο πλήρης κατάλογος αρχηγών οικογενειών, με χρονολ. 19.4.60, περιέχει 201 αρχηγούς οικογενειών από την Πάτρα και από το Αίγιο. Ενώ τις 3.10.59 ο αριθμός των οικογενειών περιοριζόταν στις 165. Λανθασμένη θα πρέπει να είναι η πληροφορία που αναγράφεται σε αχρονολόγητο υπόμνημα προς την Υπουργό Πρόνοιας Λίνα Τσαλδάρη και που ανεβάζει τις οικογένειες στον αριθμό των 400.

6. Βλ Αρχείο Συλλόγου Πατρών, ό.π., έγγρ. με χρονολ. 28.7.1977, με το οποίο οι πρόσφυγες της Πάτρας απευθύνονται προς όλες τις Ενώσεις Ελλήνων προσφύγων από τη Ρωσία. Βλ. ό.π., και παλαιότερο έγγραφο (28.5.1960), όπου αναφέρονται οι συνεργαζόμενοι σύλλογοι Ποντίων Προσφύγων από τη Ρωσία Θεσσαλονίκης, Κατερίνης, Γιαννιτσών, Βέροιας και Πάτρας.

7. Βλ ό.π. έγγρ. με χρονολ. 8.2.1960, 10.2.1960, 9.5.60, 29.3.61. Μια τέτοια συνάντηση λ.χ. προγραμματίζεται για το τριήμερο 18.5 ως 21.5.1960 στο ξενοδοχείο “Μέγας Αλέξανδρος” στην Αθήνα. Ο Πρόεδρος του συλλόγου Β. Ελλάδος σε σχετική επιστολή του υπογραμμίζει: «ΣΑΣ -ΚΑΛΩ, εάν και έσείς επιθυμείτε, όπως κατέλθτε εις Άθήνας από 18.5.1960 έως 21.5.1960 πρὸς συνάντησίν μου εις τὸ ξενοδοχείον ΜΕΓΑΣ ΑΛΕ-

Ολόκληρη σχεδόν η σωζόμενη αλληλογραφία του πατρινού συλλόγου εστιάζεται σε δύο κύρια προβλήματα, που απασχολούν τους πρόσφυγες και που ως το 1960, τουλάχιστο, παραμένουν άλυτα. Το ένα αφορά στην απαλλαγή των προσφύγων από το αντίτιμο της στρατιωτικής θητείας, ενώ το δεύτερο έχει σχέση με την “αστική” και “γεωργική” αποκατάστασή τους, όπως σημειώνουν οι ίδιοι στις εκκλήσεις τους προς τις αρμόδιες υπηρεσίες⁸.

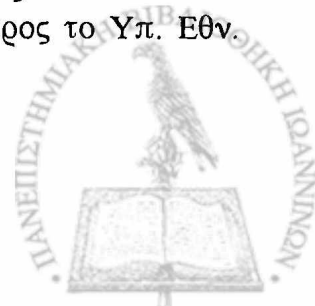
Το πρώτο πρόβλημα είναι οξύτερο και γι’ αυτό η σχετική αλληλογραφία είναι έντονη και επίμονη. Εκδηλώνεται το 1954, όταν το ελληνικό κράτος καλεί τους πρόσφυγες αυτούς να εξαγοράσουν τη στρατιωτική τους θητεία αντί του ποσού των 2.700.000 δρχ. Στο υπόμνημα που υποβάλλουν τότε (21.4.1954) οι πρόσφυγες της Πάτρας προς το Υπουργείο Εθνικής Αμύνης περιγράφουν τον χαρακτήρα της εθνικής υπόστασής τους και τις περιπέτειές τους και ζητούν τη μείωση του ποσού εξαγοράς της θητείας σε 200.000-400.000 δρχ. Σημειώνουν ότι έφτασαν στην Ελλάδα στη διετία 1938-1939, «*τὴν ἐποχὴν ποὺ ἡ Σοβιετικὴ Ρωσία... ἐξεδίωξεν ἅπαντας ἐκ τῶν ἐστιῶν*» τους, ότι ως την εποχή του διωγμού κατείχαν την ελληνική ιθαγένεια «*πλὴν ὁμως προσφυγόντες εἰς τὸ ἐλεύθερον ἑλληνικὸν κράτος*» τους αφαίρεσαν τα διαβατήρια και τους έδωσαν απλά πιστοποιητικά αλλοδαπών με συνέπεια να στερούνται των δικαιωμάτων των Ελλήνων πολιτών, και υπογραμμίζουν την εύλογη απορία τους: «*Ἀλλὰ πῶς εἶναι δυνατὸν ἀφοῦ ἐθεωρούμεθα Ἕλληνες πολῖται, κατὰ τὰ ἔτη τῆς προσφυγῆς μας ἐν Ἑλλάδι, πῶς δὲν ἐτύχομεν καὶ ἡμεῖς τῶν εὐεργετικῶν Νόμων καὶ Διαταγμάτων τῆς προσφυγικῆς ἀποκαταστάσεως ὡς οἱ λοιποὶ πρόσφυγες τῆς Μ. Ἀσίας καὶ Πόντου, οἱ προσφυγόντες ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὸ ἔτος 1922; Πῶς λοιπὸν τώρα κατὰ τὴν στρατιωτικὴν πρόσκλησίν μας καταβάλλομεν τὸ ποσὸν τῶν 2.700.000 δραχμῶν;*»⁹

Το 1957 το πρόβλημα αυτό επανέρχεται στο προσκήνιο. Οι πρόσφυγες της Πάτρας επανέρχονται με νέα υπομνήματα, που τα απευθύ-

ΞΑΝΔΡΟΣ (πλατεία Ὁμονοίας)” και σημειώνει ως σκοπό τη συνάντησής του με τον ύπατο Αρμοστή, στο Υπουργείο Προνοίας προς ανάπτυξη θεμάτων αστικής και γεωργικής αποκαταστάσεως.

8. Βλ. Αρχείο συλλόγου, ό.π., έγγρ. με χρονολ. 9.5.1960, επιστολή του ομόλογου συλλόγου προσφύγων Β. Ελλάδας προς τον σύλλογο Ποντίων Πάτρας.

9. Βλ. ό.π., έγγρ. με χρον. 21.4.1954, αίτηση των προσφύγων προς το Υπ. Εθν. Αμύνης.

νουν είτε προς τον υπουργό Εθνικής Αμύνης (5.2.1957), είτε προς τον Παναγιώτη Κανελλόπουλο, ως βουλευτή Νομού Αχαΐας (25.5.1957, 15.6.1957, 17.10.1957).¹⁰ Με το πρώτο υπόμνημα ζητούν την απαλλαγή τους από τη χρηματική υποχρέωση εξαγοράς της στρατιωτικής θητείας, ή, τουλάχιστο, την υπαγωγή τους στην κατηγορία «*τῶν ἐκ τοῦ παραπετάσματος ἐλθόντων εἰς τὴν Ἑλλάδα προσφύγων μετὰ τὸ ἔτος 1945*», ώστε να καταβάλουν μόνον το 10% της χρηματικής αποζημιώσεως. Με το δεύτερο προβαίνουν σε νέα περιγραφή της καταστάσεώς τους και επιδιώκουν, τώρα πια, το *minimum* του αρχικού αιτήματος: να συμπεριληφθούν δηλ. στον Νόμο που αφορά στους πρόσφυγες τους επανελθόντες από τη Ρωσία το 1945, υπογραμμίζοντας τη σοβαρή τους κατάσταση: «*δεδομένου ὅτι καὶ ἡμεῖς τυγχάνομεν πρόσφυγες τῆς αὐτῆς καὶ χειροτέρας καταστάσεως...*».¹¹ Τα άλλα υπομνήματα της χρονιάς αυτής είναι επάνοδος στο ίδιο θέμα και υπενθύμιση των προηγούμενων υπομνημάτων. Τέλος στις 14 Δεκεμβρίου 1959 ο σύλλογος απευθυνόμενος προς τον Παν. Κανελλόπουλο ζητεί και πάλι τη λύση, «*τοῦ φλέγοντος τούτου ζητήματος*».¹²

Το δεύτερο πρόβλημα, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, αφορά γενικότερα στην αποκατάσταση των προσφύγων ἐκ Ρωσίας” στην Πάτρα και στην ένταξή τους στην ελληνική κοινωνία. Όπως προκύπτει από τα έγγραφα, το πρόβλημα αυτό απασχόλησε τους πρόσφυγες από τα πρώτα κιόλας χρόνια της εγκαταστάσεώς τους (1938-1939): «*Διαρκῶς ἔκτοτε ζητοῦμεν καὶ παρακαλοῦμεν μίαν σχετικὴν ἐγκατάστασιν, κομμάτι γῆς, ἵνα στεγασθοῦμε ἔστω εἰς παράγγες, καὶ ὁμως, δυστυχῶς, ἐκτὸς ἀπὸ διαφόρους ὑποσχέσεις δὲν μᾶς ἐδόθη καμμία ἰδιαίτερα προσοχή...*».¹³

10. Βλ. Αρχείο συλλόγου, ό.π., έγγρ. με χρον. 5.2.1957, 25.2.1957, 15.6.1957 και 17.10.1957

11. Βλ. Αρχείο συλλόγου, ό.π., έγγρ. με χρονολ. 25.5.1957, στο οποίο υπογράφουν 95 μέλη του συλλόγου.

12. Βλ. Αρχείο συλλόγου, ό.π., έγγρ. με χρονολ. 14.12.1959.

13. Βλ. Αρχείο συλλόγου, ό.π., έγγρ. με χρονολ. 17.3.1954, απευθυνόμενο προς τον Παν. Κανελλόπουλο ως Υπουργό Εθν. Αμύνης. Με το ίδιο έγγραφο οι πρόσφυγες προτείνουν λύση, σχετικά με την κτηματική αποκατάστασή τους: «*Ἐζητήσαμεν μερικὰ ἐκ τῶν Ἰταλικῶν κτημάτων, ὅσα περιέρχονται εἰς τὸ δημόσιον, νὰ μᾶς χορηγήσουν μὲ πληρωμὴν, ἵνα ἐξοφλήσωμεν εἰς ὀρισμένον χρονικὸν διάστημα, ἀλλὰ τὸ Ἵπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν κατηγορηματικῶς μᾶς ἀπήντησεν τελευταίως ὅτι ταῦτα θὰ πωλοῦνται εἰς δημοπρασίας*”. Σχετικά απαντητικά έγγραφα βλ. ό.π., έγγρ. με χρονολ. 26.6.56, 12.7.56, του Υπ. Οικονομικῶν και της Εφορίας Πατρῶν αντίστοιχα.

Οι πρόσφυγες της Πάτρας, στην προσπάθειά τους να συγκινήσουν και να πείσουν τις ελληνικές αρχές για τα δίκαια αιτήματά τους, μας αφήνουν συχνά με τα υπομνήματά τους στοιχεία περιγραφής, που, όσο κι αν ενέχουν την υπερβολή της προσπάθειας, συνιστούν τον απόηχο της μικρασιατικής τραγωδίας και σηματοδοτούν την αδυναμία του ελληνικού κράτους ν' ανταποκριθεί στις κοινωνικές και οικονομικές απαιτήσεις των περιστάσεων. Ενδεικτικά, σταχυολογούμε ορισμένα χαρακτηριστικά αποσπάσματα από τη σχετική αλληλογραφία. Από υπόμνημα προς τον Υπουργό Εθν. Αμύνης Π. Κανελλόπουλο (12.5.1954): «Κατεχόμεθα υπό πικρίας, όταν, ως πρόσφυγες ἐκ Ρωσίας, κατερχόμενοι κατὰ τὰ ἔτη 1938-1940, ἀφοῦ ὑπέστημεν τὰ δεινὰ μιᾶς ἀγρίας ἐποχῆς διωγμοῦ, τηροῦντες μὲ θρησκευτικὴν εὐλάβειαν τὴν ἑλληνικὴν ἰθαγένειάν μας, τὴν ὁποίαν ἀπεκτήσαμεν οὐσιαστικῶς κατὰ τὴν συναφθεῖσαν ἑλληνοτουρκικὴν συνθήκην τῆς Λωζάνης κατὰ τὸ ἔτος 1923, ὡς ἐκ τοῦ Πόντου τῆς Μ. Α. καταγόμενοι, καὶ ἐπισημοποιοῦντες ταύτην παρὰ τὴν ἐν Μόσχᾳ ἑλληνικῇ Πρεσβείᾳ, βλέπομεν ὅτι παρηγκωνίσθημεν ἀπὸ τοὺς προστατευτικoὺς νόμους, οἵτινες εὐνοοῦν καὶ προστατεύουν τοὺς ἐκ Ρουμανίας κατελθόντας πρόσφυγας...»¹⁴. Σε μεταγενέστερο υπόμνημα προς τον υπουργό Κοινωνικής Προνοίας υπογραμμίζουν ότι είναι άνεργοι, άστεγοι και πτωχοί (2.10.1954): «Ἦλθομεν κατὰ τὸ (1939) ἐκδιωχθέντες, ὡς γνωστόν, κατὰ τὸ ὡς ἄνω ἔτος ὑπὸ τοῦ ρωσικοῦ καθεστῶτος, καὶ παραμένομεν ἀπὸ τοῦδε καὶ μέχρι σήμερον ἐν Πάτραις, ἄστεγοι... καὶ οἱ πλείστοι ἐξ ἡμῶν τυγχάνομεν ἄεργοι καὶ πτωχοὶ οἰκογενειάρχαι...»¹⁵. Κάτι παρόμοιο αναφέρουν και σε υπομνήματα του 1957: «Ἦλθαμε εἰς τὴν μητέρα Ἑλλάδα μέσω Ρωσίας τὸ ἔτος 1939, διότι δὲν ἠθελήσαμεν νὰ ἀποκτήσωμεν τὴν ρωσικὴν ὑπηκοότητα, τὴν ὁποίαν μᾶς ὑπεχρέωσαν νὰ δεχθοῦμε ἢ νὰ φύγωμεν» και «...μετοικήσαμεν ἐκ Ρωσίας πρὸς τὴν μητέρα Ἑλλάδα εἰς οἰκτρὰν καὶ ἀθλίαν κατάστασιν, καταδιωκόμενοι ὑπὸ τῶν ρωσικῶν ἀρχῶν...»¹⁶. Η ίδια κατάσταση περιγράφεται και δύο χρόνια αργότερα: «Εἴμεθα 165 οἰκογένειαι ἄστεγοι, ἄνεργοι, καὶ μὲ μίαν λέξιν ἢ κατάστασις μας εἶναι ἀθλία. Οὐδεὶς ἐνδιεφέρθη δι' ἡμᾶς μέχρι σήμερον καὶ εὕρισκόμεθα εἰς ἀπόγνωσιν. Εἴμεθα πολῖται Ἕλληνες, πολιτογραφηθέντες καὶ ἐπιστρατευ-

14. Βλ. Αρχεῖο συλλόγου, ὁ.π., ἔγγρ. με χρονολ. 12.5.1954.

15. Βλ. Αρχεῖο συλλόγου, ὁ.π., ἔγγρ. με χρονολ. 2.10.1954.

16. Βλ. Αρχεῖο συλλόγου, ὁ.π., ἔγγρ. με χρονολ. 5.2.1957 και 25.5.1957 ἀντίστοιχα.

όμενοι, προσφέροντες τὰς ὑπηρεσίας μας εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ ἡ πατρις οὐδὲν δεικνύει δι' ἡμᾶς ἐνδιαφέρον στεγάσεως»¹⁷. Σε υπόμνημά τους ἐπίσης πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπο περιγράφεται ἡ ἴδια εἰκόνα: «Ἦλθομεν εἰς Ἑλλάδα τὸ 1939-1940. Ὑπάρχουν πολλαὶ χῆρες τῶν ὁποίων οἱ σύζυγοι ἐξορίσθησαν τὸ 1937-38 εἰς Σιβηρίαν καὶ μέχρι σήμερον δὲν ἔχουν καμμίαν εἶδησίν των... Δὲν παραλείπομεν νὰ σᾶς ἀναφέρομεν ὅτι λόγῳ τῆς ἀνεργίας καὶ τῆς φτώχειας, αἱ ὁποῖαι μαστίζουν τὰ μέλη μας ἐπὶ ἀρκετῶν ἐτῶν, ἔχουν περιέλθει εἰς τελείαν ἐνδειαν τόσον αὐτοὶ ὅσον καὶ αἱ πολυμελεῖς οἰκογένειαι των, εἶναι ἀδύνατον δὲ νὰ ἀντεπεξέλθουν εἰς τὰ πρὸς τὸ ζῆν...»¹⁸.

Τα ἐγγράφα ἀκόμη παρέχουν ποικίλες πληροφορίες “ἡσσονος” σημασίας, που ωστόσο μποροῦν νὰ αποβούν χρήσιμες, ὅταν ἡ ἐρευνα, που οπωσδήποτε κρίνεται σκόπιμη καὶ γόνιμη, θὰ φέρει στο φῶς νέα στοιχεία. Πληροφορίες λ.χ. γιὰ πολιτιστικὲς δραστηριότητες¹⁹, ἡ εἶδηση γιὰ τὴν ἀπώλεια τοῦ ἀρχείου τοῦ ομόλογου συλλόγου τοῦ Αἰγίου²⁰, τὰ πλήρη ἀτομικὰ στοιχεία τῶν ἀρχηγῶν τῶν οἰκογενειῶν τοῦ συλλόγου Πατρᾶς²¹ -στοιχεῖα ταυτότητας, τόπος διαμονῆς, χρόνος παλιννόστησης κ.ά.- συνιστοῦν δεδομένα χρήσιμα στα πλαίσια μίας περισσότερο μεθοδικῆς ἐρευνας καὶ μελέτης τοῦ ποντιακοῦ στοιχείου τῆς Ἀχαΐας. Ἐκεῖνο ωστόσο που κατὰ κύριο λόγο προτεῦει εἶναι ἡ ἀναζήτησις τοῦ προγενέστερου ἀρχείου, τοῦ ἀρχείου τῶν Ποντίων προσφύγων ἀπὸ τὴν Ρωσία -οργανωμένων ἢ ὀχι- ἀπὸ τὸ 1940 ὡς τὸ 1954, καὶ πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση θὰ οργανωθεῖ ἡ ἐρευνά μας.

Πρὸς τὸ παρὸν δημοσιεύουμε ἀμέσως παρακάτω κείμενα που κρίθηκαν σ' αὐτὴ τὴν πρώτη φάση χρήσιμα, καὶ τὸν κατάλογο τῶν ἀρχη-

17. Βλ. Ἀρχεῖο συλλόγου, ὁ.π., ἐγγρ. με χρονολ. 3.10.1959, που ἀπευθύνεται πρὸς τὸν βουλευτὴ Ἀχαΐας.

18. Βλ. Ἀρχεῖο συλλόγου, ὁ.π., ἐγγρ. με χρονολ. 19.4.1960.

19 Βλ. Ἀρχεῖο συλλόγου, ὁ.π., ἐγγράφα με χρονολογίες 17.2.1961 καὶ 28.3.1961.

20. Βλ. Ἀρχεῖο συλλόγου, ὁ.π., ἐγγρ. χωρὶς χρονολογία. [πιθανολογεῖται ὅτι εἶναι σύγχρονα τῆς υποβαλλόμενης στο Ὑπουργεῖο Προνοίας ονομαστικῆς κατάστασης με χρον. 19.4.601, ὅπου ἀναφέρεται: «Διὰ τοὺς ἐν Αἰγίῳ διαμένοντας πρόσφυγας ἐκ Ρωσίας, δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἐξακριβώσωμεν στοιχεῖα διαβατηρίου, διότι, ὡς ἐδήλωσεν ὁ Ὑπασπιστὴς τῆς Δ/σεως Χωρ/κῆς Ἀχαΐας, δὲν ὑπάρχουσι φάκελλοι τούτων καθ' ὅτι κατεστράφησαν».

21. Βλ. Ἀρχεῖο συλλόγου, ὁ.π., ἐγγρ. με χρονολ. 19.4.1960, που ἀπευθύνεται πρὸς τὸ Ὑπουργεῖο Κοιν. Προνοίας καὶ στο ὁποῖο επισυνάπτεται κατάστασις ἀρχηγῶν οἰκογενειῶν προσφύγων συλλόγου Πατρῶν.

γών των οικογενειών των παλινοοστησάντων Ελλήνων Ποντίων “εκ Ρωσίας” στην Πάτρα με μόνο κύριο στόχο: να δοθεί η αφορμή σε επιζώντες πρόσφυγες -ή συγγενείς αυτών- εκείνης της περιόδου να προσφέρουν πληροφορίες προς διευκόλυνση της σχετικής έρευνας. Κατά την έκδοση των εγγράφων και των ονομάτων διόρθωσα τη στίξη και την ορθογραφία, αλλά, βέβαια, σεβάστηκα την ιστορική γραφή εκείνης της εποχής.

ΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

ΕΓΓΡΑΦΟ 1

Ο ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΑΠΟΔΕΧΕΤΑΙ ΠΡΟΤΑΣΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΠΑΤΡΑΣ

Θε/νίκη τῆ 8.2.1960

ΠΡΟΣ

τόν κ. Πρόεδρον

Ένώσεως Έλλήνων Προσφύγων εκ Ρωσίας
εις ΠΑΤΡΑΣ

Έλαβον τὴν ἀπὸ 24.1.1960 ἐπιστολὴν σας πρὸς τὸν Σύλλογόν μας καὶ μετ' ἀπόφασιν τοῦ Διοικητικοῦ μας Συμβουλίου σᾶς ἀπαντῶ:

Εὐχαρίστως δεχόμεθα οἰανδήποτε συνεργασίαν διὰ τὸ καλὸν τοῦ συνόλου τῶν καταστραφέντων κυριολεκτικῶς προσφύγων Ποντίων εκ Ρωσίας καὶ μὴ ἀποκατασταθέντων εἰσέτι μηδὲ ἀναγνωρισθέντων ὡς Π ρ ο σ φ ύ γ ω ν κᾶν.

Εἴμεθα πρόθυμοι νὰ κατέλθωμεν εἰς Ἀθήνας καὶ νὰ ἐνεργήσωμεν ἀπὸ κοινοῦ, πλὴν θὰ ἔδει νὰ συγκετρωθῶσι, ἂν οὐχὶ πάντες οἱ Σύλλογοι, τοῦλάχιστον οἱ περισσότεροι.

Πρὸς τούτοις εἰδοποιήθησαν ἀπὸ μέρους μας οἱ Σύλλογοι Βεροίας, Κατερίνης, Γιαννιτσῶν, Κρύας Βρύσης καὶ Δράμας. Τὸ αὐτὸ πράξατε καὶ ὑμεῖς, ὥστε εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν συμφωνήσουν καὶ οἱ λοιποὶ διὰ μίαν κάθοδον εἰς Ἀθήνας καὶ πληρεστέραν συνεργασίαν ἐπὶ πάντων τῶν θεμάτων μας, νὰ ὀρισθῇ ἡμέρα καθόδου πάντων τῶν Προέδρων εἰς Ἀθήνας.

Νομίζω ὅτι μόνον διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ θὰ εἶναι δυνατὴ ἡ συνεργασία μας, καθ' ὅσον μᾶς χωρίζουν πολλὰ χιλιόμετρα καὶ ἡ οἰαδήποτε ἄλλη ἐνέργεια θὰ ἦτο ματαιοπονία καθαρά.

Περιμένω ἀπάντησίν σας καὶ ἐνεργείας σας ἐπὶ ἄλλων ὁμοίων Συλλόγων.

Με Θερμοὺς Χαιρετισμοὺς

Ἰορδάνης Καλομενίδης, Πρόεδρος
τοῦ Συλλόγου Ποντίων Προσφύγων ἐκ Ρωσίας.

ΕΓΓΡΑΦΟ 2

ΕΚΚΛΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΠΑΤΡΩΝ ΓΙΑ ΒΟΗΘΕΙΑ

ΕΝΩΣΙΣ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΕΚ ΡΩΣΣΙΑΣ
ΠΑΤΡΑΙ

Ἐν Πάτραις τῇ 19-4-1960

Ἄριστοδῆμου 16

Ἄριθ. Πρωτ.158

Πρὸς
Τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος
κ.κ. ΘΕΟΚΛΗΤΟΝ

Ἀθήνας

Μακαριώτατε,

Ἐξ ὀνόματος 210 οἰκογενειῶν (765 ἄτομα) τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου Ἑλλήνων Προσφύγων ἐκ Ρωσσίας, τῶν ὁποίων ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ ἐκπροσωποῦμε, λαμβάνομεν τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλωμεν Ὑμῖν τὸ παρὸν μὲ τὴν θερμὴν παράκλησιν, ὅπως εὐαρεστούμενοι θελήσητε καὶ ἐγκρίνητε καὶ μᾶς χορηγηθῇ σχετικῶς ἰματισμὸς παρ' Ὑμῖν πρὸς διανομὴν εἰς τὰ ἄπορα μέλη μας.

Μακαριώτατε,

Δὲν παραλείπομεν νὰ σᾶς ἀναφέρωμεν ὅτι λόγῳ τῆς ἀνεργίας καὶ τῆς φτώχειας, αἱ ὁποῖαι μαστίζουσιν τὰ μέλη μας, ἐπὶ ἀρκετῶν ἐτῶν ἔχουν περιέλθει εἰς τελείαν ἐνδειαν, τόσον αὐτοὶ καθὼς καὶ αἱ πολυμελεῖς οἰκογένειαι των, εἶναι ἀδύνατον δὲ νὰ ἀνταπεξέλθουν εἰς τὰ πρὸς

τὸ ζῆν, ποσῶς δὲ μᾶλλον νὰ προβοῦν καὶ εἰς ἀγορὰν ἱματισμοῦ ἢ δὲ Ὑμετέρα χειρονομία θέλει ἀνακουφίση αὐτοὺς κατὰ πολὺ.

Μακαριώτατε,

Εἴμεθα βέβαιοι ὅτι σὰν πνευματικός μας Πατέρας θὰ θελήσητε νὰ ἱκανοποιήσητε τὸ αἴτημά μας αὐτό, αἴτημα ἀνθρώπων οἱ ὅποιοι ὑποφέρουν τὰ πάνδεινα διὰ τὴν ὑπὲρ τῆς Πατρίδος μας θυσίαν. Εἴμεθα τὰ πρῶτα θύματα τοῦ Κομμουνισμοῦ. Ἦλθωμεν εἰς Ἑλλάδα τὸ 1939-40. Ὑπάρχουν πολλαὶ χῆρες τῶν ὁποίων οἱ σύζυγοι ἐξορίσθησαν τὸ 1937-38 εἰς Σιβηρίαν καὶ μέχρι σήμερον δὲν ἔχουν καμμίαν εἶδησίν των.

Ἡ χειρονομία Σας θὰ εὐγνωμονεῖται παρ' ἡμῶν ἔσαεὶ.

Ἀσπαζόμεθα τὴν δεξιάν Σας.

Διὰ τὸν Σύλλογον Ἑλλήνων Προσφύγων ἐκ Ρωσσίας Πατρῶν
καὶ Περιχώρων

Ὁ Πρόεδρος
Ι. Μακρίδης

Ὁ Γραμματεὺς
Η. Σαβουλίδης

ΕΓΓΡΑΦΟ 3

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ
ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΑΠΟ ΤΗ ΡΩΣΙΑ

ΣΥΛΛΟΓΟΣ
ΠΟΝΤΙΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΕΚ ΡΩΣΣΙΑΣ
ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 27-4-1960

ΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Κ(ύρ)ιε Πρόεδρε.

Ἐλάβομεν τὴν ἐπιστολήν Σας ἀπὸ τῆς 20-4-60 ὑπὸ ἀριθμὸ Πρωτοκ.157 περὶ συνεργασίας καὶ συντονισμοῦ ἐνεργείας πρὸς τὰ ἀρμόδια Ὑπουργεῖα.

Μᾶς εὐχαρίστησε ἰδιαιτέρως ἡ προσπάθειά Σας πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Προνοίας καὶ Σᾶς πληροφοροῦμεν ὅτι ἀκριβῶς τὰ ἴδια στοιχεῖα

μας ζήτησαν και ἡμᾶς και τὰ ἀποστείλαμε κατὰ τὸν μῆνα Ἰανουάριον. Ἀλλὰ νομίζομεν ὅτι με αὐτὴν τὴν ἐνέργειάν μας δὲν πρέπει νὰ ἀδρανήσουμε, ἀλλὰ νὰ κατέλθωμεν και εἰς Ἀθήνας ἵνα προωθήσωμεν τὴν ἐνέργειαν ταύτην πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Προνοίας και πρὸς τὸν Ὑπατον Ἀρμοστήν Ο.Η.Ε. ἐδρεύον(sic) ἐν Ἀθήναις.

Ὁ Σύλλογός μας ἀπεφάσισε νὰ ἀποστείλῃ μίαν ἐπιτροπὴν ὁμοῦ μετὰ τῶν ἄλλων σωματείων ἵνα προωθήσῃ τὸ ζήτημα τῆς ἀποκαταστάσεώς μας αὐτοπροσώπως πρὸς τὰ ἀρμόδια Ὑπουργεῖα.

Ἡ ἡμέρα τῆς ἀναχωρήσεως τῆς ἐπιτροπῆς θὰ Σᾶς γνωστοποιηθῇ τουλάχιστον δεκαπέντε ἡμέρες νωρίτερον και ἂν θὰ Σᾶς εἶναι εὐκολον νὰ μᾶς ἀνταμώσετε εἰς Ἀθήνας.

Ἄν δὲν Σᾶς εἶναι δύσκολο, νὰ μᾶς ἀπαντήσετε σὲ κάθε ἐνέργειά Σας και διὰ τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐνεργειῶν Σας, ὅπως θὰ πράξωμεν και ἡμεῖς ἀντιστοίχως.

Σᾶς ζητῶ Συγγνώμην, ἂν Σᾶς ἔθιξα στὸ προηγούμενο γράμμα μου, μὴ θέλοντας.

Μετὰ τιμῆς ὁ Γραμματεὺς

Γιαννόπουλος

ΕΓΓΡΑΦΟ 4

ΟΜΑΔΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΗ ΣΥΛΛΟΓΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΑΠΟ ΤΗ ΡΩΣΣΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΥΠΟΥΡΓΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

Πρὸς

Ὑπουργεῖον Γεωργίας
Γραφεῖον Ὑπουργοῦ
ἀριθ. πρ. 5034/ν
ἐλήφθη 21-5-60

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- 1) Συλλόγου Ποντίων Προσφύγων ἐκ Ρωσσίας Θεσ/κης.
- 2) Ἐνώσεως Ἑλλήνων Προσφύγων ἐκ Ρωσσίας Πατρῶν.

- 3) Ένώσεως Ἑλλήνων Προσφύγων ἐκ Ρωσσίας Κατερίνης.
- 4) Συλλόγου Νέων Ρωσοπρο-σφύγων Γιαννιτσῶν.
- 5) Σωματείου Ρωσοπροσφύγων ἀκτημόνων καλλιεργητῶν Βερροίας καὶ περιχώρων καὶ
- 6) Οικοδομικοῦ Συνεταιρισμοῦ Ποντίων Προσφύγων ἐκ Ρωσσίας (᾽Ο Ἅγιος Γεώργιος Θεσ/κης).

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20/5/1960

Ἐξοχώτατε,

Πολλάκις ἐζήτησαν χεῖρα βοήθειας ἀπὸ τὸ Κράτος οἱ Ἕλληνες ἐκ τοῦ παραπετάσματος (Ρωσσίας). Πλειστάκις μετὰ τὴν ὀργάνωσίν των οἱ αὐτοὶ Ἕλληνες σὲ Συλλόγους ἐζήτησαν ἀρωγὴν τινὰ παρὰ τῆς Κυβερνήσεως. Αἱ μέχρι τοῦδε, ἀπὸ τοῦ ἔτους 1938 καὶ ἐντεῦθεν, ἐνέργειαι των ἀπέβησαν ἄκαρποι. Ὁ πόλεμος τοῦ 1940 καὶ ὁ ἐπακολουθήσας συμμοριτοπόλεμος μέχρι τοῦ ἔτους 1949 ἐδικαιολογοῦν κάπως τὸ Κράτος νὰ μὴ φροντίσῃ διὰ τὰ τέκνα του τὰ ἐκ τοῦ παραπετάσματος προερχόμενα, ἅτινα γνωστὸν τοῖς πᾶσι τυγχάνει καὶ δὲν διαφεύγει ποσῶς τῆς προσοχῆς τῆς κυβερνήσεως ὅτι ὑπέστησαν τὰ πάνδεινα διὰ νὰ διατηρήσουν τὸν Ἑλληνισμόν των ἐπὶ 500 καὶ πλέον ἔτη κατὰ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ, νὰ διατηρήσουν τὴν ἀκεραιότητά των κάτωθεν τοῦ τέλματος τοῦ Κομμουνισμοῦ καὶ ἤδη πραγματικὰ οἰκονομικὰ ράκη νὰ κατορθώσωσι νὰ φθάσωσι ἐπὶ τέλος εἰς τὸ πατριον ἔδαφος.

Αὐτὰ δὲ πρὸς ὑπερηφάνειάν των καὶ δόξα τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς Ἑλλάδος, ἥτις τοὺς ὑπεδέχθη μὲ ἀνοικτὰς ἀγκάλας.

Ἀλλὰ ἡ διαβίωσις των ἐν Ἑλλάδι ὑπῆρξε αὐτόχροημα τραγικῆ. Ἐξων εἰς τρώγλας ὑπεσιτίζοντο εἰς τὸ ἔπακρον, χωρὶς νὰ βογγήσωσι, διότι εἶχον ἐπίγνωσι τῶν πραγμάτων. Τὰ πράγματα ὅμως ἄλλαξαν ἄρδην ἀπὸ δεκαετίας καὶ πλέον. Τὸ Ἔθνος ἐγαλήνευσε. Μέτρα ἐλήφθησαν πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις παρὰ τῆς Κυβερνήσεως.

Ἄστεγοι ἐστεγάσθησαν καὶ στεγάζονται, ἀκτῆμονες ἐτακτοποιήθησαν κατὰ χιλιάδας καὶ τοποθετήθησαν εἰς ἀπαλλοτριωθεῖσας ἐκτάσεις. Ἀνάπηροι - θύματα παντὸς εἴδους καὶ πρόσφυγες παντὸς εἴδους- εἶδον καὶ βλέπωσι τὴν μητρικὴν στοργὴν τῆς Ἑλλάδος.

Ματαίως ἠγωνίσθημεν νὰ τύχωμεν καὶ ἡμεῖς κάποιας φροντίδος, ἀναγνωρίσεως ὑποτυπώδους δικαιώματός μας. Καὶ ὅσο προχωρεῖ ὁ καιρὸς ἡ μὲν κατάστασις γύρω μας βελτιοῦται, ἡμεῖς δὲ ὀσημέραι χειροτερεύουμε. Δὲν ἔχουμε τὰς βάσεις τῆς ζωῆς. Οἱ ἐξ ἡμῶν ἀγρόται κα-

τήντησαν ἐργάται γῆς τοῦ μεσαίωonos, οἱ ἄστοι δὲ δοῦλοι τῶν κατοίκων τῶν πόλεων, ἀνέστιοι καὶ ρακένδυτοι ἅπαντες, ἐφλεγόμεθα ἀπὸ τὸν ΠΟΘΟ νὰ ἀποκτήσωμεν τὴν ἑλληνικὴν ἰθαγένειαν, διότι ὡς γνωστὸν εἶμεθα ἀκαθορίστου ὑπηκοότητος. Τὴν ἀποκτήσαμε καὶ εἶμεθα ὑπερήφανοι γι' αὐτό. Ὑπηρετεῖ ἡ νεότης μας τὸ Ἔθνος καὶ ἀγαλλιαζόμεθα, διότι ἡ ποθητὴ γαλανόλευκος στολίζει μὲ τὰς πτυχὰς τῆς καὶ τὰς πτυχὰς τῆς ψυχῆς μας πού μὲ δάκρυα ὄνειροπολούσαμεν νὰ ἐπιτύχωμεν τόσον κάτω ἀπὸ τὸν τουρκικὸ δεσμὸ ὅσον καὶ κάτωθεν τοῦ βαρβάρου τέλματος τοῦ ὑποδουλισμοῦ ἐν Ρωσίᾳ. Πάντα ταῦτα καλῶς ἔχουσι. Ἀλλὰ δὲν ἐγνωρίζαμε ὅτι ἡ ἀπόκτησις τῆς ἑλληνικῆς ἰθαγένειας ἀποτελεῖ δι' ἡμᾶς ἀπομόνωσιν καὶ μοναχικὸν βίον, μακρὰν τῶν φροντίδων τῆς ἐπιβιώσεως τοῦ Κράτους. Διότι ὁ Ο.Η.Ε. διὰ τοῦ Ὑπάρχου Ἀρμοστοῦ ἐν Ἑλλάδι καὶ δι' ἐσχάτως ψηφισθέντος νόμου ἐπικυροῦντος διεθνῆ σύμβασιν φροντίζει καὶ ἐπιμελεῖται μόνο διὰ τοὺς ἀλλοδαποὺς τοῦ παραπετάσματος. Φροντίζει ὄχι διὰ τοὺς Ἕλληνας ὡς ἡμεῖς, οἵτινες σὺν τοῖς ἄλλοις εἶμεθα καὶ φορεῖς οἰκονομικῶν πόρων διὰ τὸ Κράτος, ὡς φορολογούμενοι καὶ φρουροὶ τῶν δικαίων μας ἐναντι τῶν κακοβούλων τοῦ Βορρᾶ, ὡς στρατιῶται. Καὶ μάλιστα συμβάλλει τὸ Ὑπουργεῖον Κοινωνικῆς Προνοίας κατὰ 40% εἰς τὴν τοιαύτην ἀποκατάστασιν τῶν ἀλλοδαπῶν. Τὴν ἀποκατάστασιν τῶν ἀλλοδαπῶν ἐν Ἑλλάδι διὰ παραχωρήσεως εἰς αὐτοὺς οἰκιῶν, δανείων, ἱματισμοῦ καὶ παντὸς εἶδους βοήθειας.

Δὲν ἐννοοῦμεν πολλὰ λόγῳ ἐλλείψεως ἐπαρκοῦς μορφώσεως. Ἀλλὰ τοῦτο μᾶς φαίνεται παράλογον, ἂν μὴ τι ἄλλο, ἐκτὸς ἂν ἐπεβλήθη διὰ τουριστικοὺς λόγους, ὅποτε καὶ πάλι ὠραιότερα θὰ ἦτο κάθε πόλις ἑλληνικὴ ἂν ἦσαν κάπως τακτοποιημένοι οἱ ρωσοπρόσφυγες Ἕλληνες καὶ τοῦτο διότι εἰς τὰ μεγαλύτερα κέντρα τῆς Ἑλλάδος σφύζει ὁ τοιοῦτος πληθυσμὸς καὶ ἡ διαφορὰ μετὰ τῶν ἄλλων συμπολιτῶν εἶναι καταφανής, λόγῳ τῆς ἀθλιότητός μας, ἀλλὰ καὶ διότι ταυτοχρόνως δὲν θὰ ἀπετέλουμεν καὶ στόχον προπαγάνδας ἐκ μέρους τῶν ἐχ<θ>ρῶν τῆς πατρίδος μας, οἵτινες βλέποντες ἡμᾶς εἰς οἶαν ἀθλίαν κατάστασιν εὐρισκόμεθα, χαίρουσι καὶ διαλαλοῦσι τοῦτο ἀσφαλῶς εἰς τὴν χώραν των, ἔνθα ὑπάρχει ἀκοίμητος Ἑλληνισμὸς, πρὸς ἐξαφάνισίν του. Ἀλλ' ἔτι τραγικώτερον. Διὰ νόμου ψηφισθέντος μόλις πρὸ μηνῶν καὶ ἐν τῷ προγραμματισμῷ τῆς Κυβερνήσεως νὰ ἀποκαταστήσῃ τοὺς πρόσφυγας, δὲν θεωροῦμεθα ἡμεῖς πρόσφυγες, διότι διὰ τοῦ νόμου τούτου προστατεύονται οἱ Ἕλληνες οἱ ἐλθόντες εἰς τὴν Ἑλλάδα μέχρι τοῦ ἔτους 1934. Ἡμεῖς δὲ ὡς γνωστὸν ἤλθαμεν μετὰ τὸ ἔτος τοῦτο.

Ούτω και ἡ μιὰ ἐλπίδα, ἦν εἶχομεν πρό τῆς ψηφίσεως τοῦ νόμου τούτου, ὅτι θὰ ἐτύχωμεν προστασίας τινὸς παρὰ τοῦ νόμου τούτου, διότι ρητῶς μᾶς τὸ ὑπεσχέθησαν οἱ ἀρμόδιοι τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας, εἶχεν μάλιστα συνταγεῖ τὸ σχέδιον Νόμου δι' οὗ προεβλέπετο προστασία προσφύγων καταφυγόντων ἐν Ἑλλάδι ἐκ τοῦ παραπετάσματος καὶ μέχρι τοῦ ἔτους 1941, ὅλως παραδόξως καὶ παρ' ἐλπίδα δὲν προστατευόμεθα καὶ δι' αὐτοῦ.

Βλέποντες τὰ ἀνωτέρω, νὰ προστατεύονται οἱ ἀλλοδαποὶ καὶ οἱ καταφυγόντες εἰς Ἑλλάδα μέχρι τοῦ ἔτους 1934 καὶ τόσοι ἄλλοι νὰ τακτοποιοῦνται, ἡμεῖς δὲ νὰ παραμεριζώμεθα, αἱ αἰτήσεις μας νὰ μὴν εἰσακούωνται καὶ νὰ μᾶς παραπέμπωσιν νῦν οἱ ἀρμόδιοι εἰς τὰ ΝΕΑ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ, ἀποφασίσαμε νὰ παραπονεθῶμεν ὅλοι ὁμοῦ, οἷτινες ἀντιπροσωπεύουμε διὰ τοῦ παρόντος ὑπομνήματος 25.000 περίπου ψυχάς, νὰ ἐκβάλωμεν βοήν ἀπελπισίας, νὰ ζητήσωμεν τὴν σωτηρίαν τῆς κινδυνευούσης ζωῆς μας. Εὐκόλον εἶναι νὰ μᾶς λέγουσι ὅτι ὁ νόμος περὶ προσφύγων δὲν μᾶς προστατεύει καὶ ὁ Ο.Η.Ε. δὲν μᾶς ἀναλαμβάνει, διότι δὲν εἴμεθα ἀλλοδαποί, καὶ νὰ μᾶς ἀποπέμψωσι. Ἄλλ' ἀδιακρίτως τῆς διὰ τῶν προγραμμάτων τακτοποιήσεώς μας διὰ νέων νομοθετημάτων, ἧτις θὰ χρονίσῃ καὶ ἤδη ἴσως νὰ μᾶς εὔρη ἐν τῷ Ἄδῃ, δι' ὃ δέον νὰ ἐπείγεται ἡ Κυβέρνησις, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τὴν ψήφισιν τῶν προστατευτικῶν μας νόμων, ἧτοι τὴν ἐπέκτασιν τῆς προστασίας τῶν προσφύγων καὶ εἰς τοὺς ἐλθόντας εἰς τὴν Ἑλλάδα μέχρι τοῦλάχιστον καὶ τοῦ ἔτους 1941, ὡς εἶχε προταθεῖ διὰ τοῦ μὴ ψηφισθέντος νομοσχεδίου, καὶ ἀφ' ἑτέρου περαιτέρω διὰ τὴν ὑπογραφήν μας εἰς τὴν προστασίαν τοῦ Ο.Η.Ε. ἧτοι ἀλλοδαπῶν, οἷτινες ἐσχάτως ἀπέκτησαν τὴν ἐλληνικὴν ἰθαγένειαν, ὡς ἡμεῖς, γίνεται δὲ τοιοῦτος λόγος ὡς πληροφοροῦμεθα παρὰ τῶν ἀρμοδίων.

Ἄλλ' ἐπαναλαμβάνομεν, ἀδιακρίτως τῶν ἄνω τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ὁποίων θὰ ἀναμείνωμεν, ὑπάρχει καὶ ἡ κειμένη νομοθεσία, ἡ ὁποία προστατεύει κάθε Ἕλληνα ὡς ἡμεῖς. Ἐπειδὴ δὲ ἐπείγει τὸ θέμα, αἰτούμεθα καὶ τὴν τοιαύτην προστασίαν. Τὴν ἀποκατάστασιν μας γεωργικῶς, βάσει τῆς κειμένης νομοθεσίας διὰ τοὺς ἐξ ἡμῶν γεωργοὺς καὶ τὴν ἀποκατάστασιν μας ἀστικῶς δι' εἰδικῶν κονδυλίων τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας, βάσει ἐπίσης τῶν κειμένων νόμων διὰ τοὺς ἐξ ἡμῶν ἀστούς.

Ἐπειδὴ ἡ κατάστασίς μας εἶναι αὐτόχρομα τραγικὴ, ποιούμενοι ἔκκλησιν πρὸς τὰ εὐγενῆ αἰσθήματα ἡμῶν

ΑΙΤΟΥΜΕΘΑ

τὴν ἀναγνώρισίν μας ὡς προσφύγων διὰ τῆς ἐπεκτάσεως τοῦ ἤδη ψηφισθέντος νόμου περὶ προσφύγων καὶ εἰς ἡμᾶς τοὺς καταφυγόντας ἐν Ἑλλάδι μέχρι καὶ τοῦ ἔτους 1941. Τὴν ὑπαγωγὴν μας εἰς τὸν Ο.Η.Ε. καὶ τὴν παροχὴν βοήθειας παντὸς εἴδους εἰς τὰ μέλη τῶν συλλόγων μας, οἵτινα εὐρίσκονται εἰς ἀθλίαν κατάστασιν. Καὶ τὴν παροχὴν παντὸς εἴδους βοήθειας ἐκ τῆς κειμένης νομοθεσίας πρὸς ἀποκατάστασίν μας γεωργικὴν ἢ ἀστικήν, ποιούμενοι τὴν δήλωσιν ὅτι οἱ καθ' ἕνα Σύλλογοί μας καὶ Συνεταιρισμοὶ θὰ αἰτήσωσι δι' ἰδιαίτερων ὑπομνημάτων συγκεκριμένα αἰτήματα ἀποκαταστάσεώς των.

Εὐελπιστοῦντες ὅτι ἡ φωνὴ τῶν 25.000 ψυχῶν τῶν ἐχόντων ἄμεσον ἀνάγκην ἀποκαταστάσεως θὰ εἰσακουσθῇ παρ' Ἑμῶν ἐπὶ τῷ τέλει ὅπως ἐπιβληθῶσιν τὰ ἀνωτέρω αἰτήματά μας ἐξ ὧν ἠρτηται ἡ ζωὴ τῶν πολυμελῶν οἰκογενειῶν μας.

Διατελοῦμεν μετὰ πλείστου σεβασμοῦ

ΟΙ ΠΡΟΕΔΡΟΙ

- 1ον) Ἰορδάνης Κολομενίδης
- 2ον) Ἰωάννης Μακρίδης
- 3ον) Λάζαρος Μακρίδης
- 4ον) Ἀθανάσιος Πυρρινός
- 5ον) Ἰωάννης Τομπαζίδης καὶ
- 6ον) Ἰωάννης Μαυρικίδης

ΕΓΓΡΑΦΟ 5

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗΣ ΦΥΣΕΩΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΑ

ΕΝΩΣΗ ΕΛΛ. ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΡΩΣΣΙΑ
ΧΑΝΑΚΑΡΗ 178
ΠΑΤΡΑΙ

Ἐν Πάτραις τῇ 1η Αὐγούστου 1977

Ἄρ. Πρωτ. 5

Ἀξιότιμον Κον Θεοχάρην Ρέντην
Ἐφτυρογόν Δημοσίων Ἔργων
Ἀθήνας

Κύριε Ὑφυπουργέ,

Ἀνταποκρινόμενος εἰς ἐπιθυμίαν μελῶν ἡμετέρου συλλόγου, ἐκπροσωποῦντος κ.λ.π. ὑπὲρ διακοσίας οἰκογενείας Ἑλλήνων προσφύγων ἐκ Ρωσσίας, ἐγκατεστημένος μονίμως ἐν Πάτραις ἀπὸ 40ετίας καὶ πλέον, ὑποβάλλω Ὑμῖν θερμὴν παράκλησιν ὅπως μὴ ἐγκρίνητε, ἄλλως ἐν ἐναντία περιπτώσει, πρὸ πάσης ἐγκρίσεως ταύτης, ἐπιστρέψητε εἰς τὸν Δῆμον Πατρέων τὴν ἀπὸ 7ης Ἀπριλίου 1976 ἀπόφασιν τοῦ παρ' αὐτῷ Δημοτικοῦ Συμβουλίου διὰ τῆς ὁποίας τοῦτο, παρὰ τὴν ἐναντίαν γνώμην τινῶν μελῶν μόνων δυναμένων λόγῳ τῆς ιδιότητος των ὡς ἐπιστημόνων Πολεοδομικῶν μηχανικῶν, ἵνα συλλάβωσιν καὶ κατανοήσωσιν ὀρθῶς ἀναφυὲν σχετικὸν πολεοδομικὸν θέμα καὶ ἐφαρμόσωσιν ὀρθῶς τὰς ἀφορώσας τοῦτο κειμένας νομοθετικὰς διατάξεις, ἀπέρριψε τὰς ὑποβληθείσας παρὰ δημοτῶν τοῦ Δήμου Πατρέων ἐνστάσεις κατὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 772 τῆς 28ης Νοεμβρίου 1975 ἀποφάσεως τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου Πατρῶν.

Εἰδικώτερον, ἡ ἀπόφασις αὕτη ἀφορᾷ τὴν ἐγκρισὶν παρὰ τούτου τῆς τροποποιήσεως τοῦ ἐγκεκριμένου, ἐπὶ πεντηκονταετίας καὶ πλέον, σχεδίου τῆς πόλεως Πατρῶν παρὰ τὴν ὁδὸν Τομπάζη, διὰ προαγωγῆς μιᾶς στενῆς λωρίδος ἐδάφους (ἀδιεξόδου ἰδιωτικῆς παρόδου) ὑπὸ στοιχεῖα ΚΔ (κάπα δέλτα) ἐξυπηρετούσης μόνον τὰς αὐτὰς παρακειμένων οἰκιῶν τινῶν, καὶ μὴ προβλεπομένης ὑπὸ τοῦ νομοτύπου καθιερωμένου σχεδίου τῆς πόλεως Πατρῶν, εἰς διανοικτέαν ὁδόν, μὲ συνέπειαν ὅπως λίαν προσεχῶς πληγῶσιν, διὰ τῆς μελλούσης σχετικῆς ρυμοτομήσεως ταύτης, αἱ συνεχόμεναι πρὸς τὴν ἐδαφικὴν λωρίδα ταύτην, ἰδιοκτησίαν πτωχοτάτων μελῶν τῆς ἡμετέρας Ἐνώσεως, αἵτινες κατ' ἀνάγκην θέλουν κατεδαφισθῆ, ἵνα εὗρη διέξοδον ἢ λωρὶς αὕτη πρὸς τὴν ὁδὸν Ἑλλησπόντου.

Περαιτέρω, ὅμως, ἡ τοιαύτη ἐνέργεια, θέλει πλήξῃ τὴν προβλεπομένη ἤδη ἐν τῷ ἐγκεκριμένῳ σχεδίῳ τῆς πόλεως μας, μακρὰν ὁδὸν Ταυγέτου (κάθετον πρὸς τὴν ὁδὸν Τομπάζη) καὶ δημιουργημένην κατὰ τὴν μεγαλύτεραν ἔκτασιν ταύτης, διακοπτομένην δὲ μόνον περὶ τὸ μέσον αὐτῆς ὑπὸ μιᾶς παλαιᾶς οἰκοδομῆς, εἰς τῆς ὁποίας μάλιστα τὴν καθαίρεσιν ἄνευ ἀποζημιώσεώς του οἰασδήποτε, συναινεῖ ὁ ἰδιοκτήτης αὐτῆς, ὡς ἔχει ἔκτοτε δηλώσει καὶ ἤδη προσφέρει ταύτην χάριν ἐφαρμογῆς τοῦ ἐγκεκριμένου μακροχρονίως ἤδη σχεδίου τῆς πόλεως μας εἰς τὴν ἄνω περιοχὴν ταύτης.

Εὐελπιστοῦντες ὅτι ἡ παροῦσα μας θέλει τύχη τῆς δεούσης προ-

σοχῆς ὑφ' Ἑμῶν, πρὸς χάριν οὐ μόνον τῶν εἰρημένων πτωχῶν συμπολιτῶν μας καὶ μελῶν τῆς Ἑνώσεώς μας ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς πόλεως μας.

Διατελοῦμεν μετὰ τιμῆς

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ
ΝΙΚΗ ΠΕΡΟΥΚΙΔΟΥ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΑΡΧΗΓΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΟΝΤΙΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ
ΑΠΟ ΤΗ ΡΩΣΙΑ ΠΟΥ ΥΠΟΒΛΗΘΗΚΕ ΣΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ
ΚΟΙΝ. ΠΡΟΝΟΙΑΣ (19.4.1960)
ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΣ (1.1.1961)

[Ο κατάλογος περιέχει ονοματεπώνυμο, αριθ. ατόμων οικογένειας, διεύθυνση κατοικίας, στοιχεία ταυτότητας, χρονολογία παλιννόστησης 1938-1940. Σ' αυτή την πρώτη φάση θεωρήσαμε σκόπιμο να δημοσιεύσουμε μόνο τα δύο πρώτα στοιχεία].

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΡΧΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΕΛΩΝ
Ἀβραμίδου Μαρία	4
Ἀθανασίου Κωνσταντῖνος	7
Ἀμηρίδης ἢ Ὀμηρίδης Γεώργιος	6
Ἀνδρονικίδης Λάζαρος	5
Ἀνδρονικίδης Παῦλος	4
Ἀνδρονικίδης Στέλιος	5
Ἀντωνιάδου Χαλὶλ	2
Ἀποστολίδης Ἀνδρέας	5
Ἀποστολίδης Γεώργιος	6
Ἀποστολίδης Ἰωάννης	6
Ἀσλανίδης Νικόλαος	1
Βαβουλίδης Γεώργιος	3
Βαφειάδου Ἀργυρῶ	4
Βενετάτου ἢ Μπενετάτου Ε. χήρα Ν.	1
Γαλιανίδης Παναγιώτης Ν.	6

Γαλιανίδης Χαράλαμπος	2
Γεροντίδης Κοσμάς	3
Γεροντίδης Λεωνίδας	4
Γεροντίδου Μαγδαλινή χήρα Γ.	2
Γεωργιάδης Γεώργιος Α.	4
Γεωργιάδης Δημήτριος	5
Γεωργιάδης Ίωάννης	3
Γεωργιάδης Κωνσταντίνος	3
Γεωργιάδης Λάζαρος Σάββα	4
Γεωργιάδης Σάββας	5
Γονιδάς Θεόδωρος Πέτρου	4
Γονίδου Εὐφροσύνη χήρα Πέτρου	1
Γουρζουλίδης Παναγιώτης Δ.	3
Γραμματικόπουλος Γεώργιος Ἄβρ.	6
Γρηγοριάδου Σοφία χήρα Παρ.	1
Δαμιανίδου Πηνελόπη	3
Δημητριάδης Γεώργιος Π.	6
Δημητριάδης Γρηγόριος	6
Δημητριάδης Ἡλίας Παν.	5
Εὐμίδης Γρηγόριος Δημ.	5
Θεοφανίδης Παναγιώτης Α.	5
Ἰορδανίδης Ἀριστείδης Α.	2
Ἰορδανίδης Ἀριστείδης Θ.	2
Ἰορδανίδης Ἡρακλῆς Ἀρ.	4
Ἰορδανίδης Ἰωάννης Λ.	4
Ἰορδανίδης Λαυρέντιος Ἀ.	2
Ἰορδανίδης Νικόλαος Λ.	1
Ἰορδανίδης Σπυρίδων Ἀρ.	3
Ἰορδανίδου Ἐλισάβετ χήρα Γ.	1
Ἰορδανίδου Κυριακή χήρα Π.	1
Ἰωαννίδης Ἡλίας Γεωργίου	2
Ἰωαννίδου Σοφία χήρα Γεωργίου	2
Καγκελίδης Εὐστάθιος Κ.	2
Καγκελίδης Ἡρακλῆς Κ.	2
Καζαντζίδης Γεώργιος Κ.	3
Κηπριτίδης Ἰωάννης Γ.	3
Κηπριτίδης Κωνσταντίνος Γ.	6
Κηπριτίδης Παναγιώτης Κ.	2

Κοκτσίδου Όλγα Παρ.	1
Κοκτσίδου Εὐθυμία χήρα Π.	3
Κοσίδης Μιλτιάδης Νικ.	5
Κοσμίδης Παῦλος Δ.	6
Κοσμίδης Σάββας Σ.	3
Κουρπουανίδης Κωνσταντίνος Ι.	6
Κουτσουβέλης Νικόλαος Δ.	1
Κυριακίδης Ἀριστείδης Κ.	3
Κυριακίδης Κωνσταντίνος Θ.	5
Κυριακίδου Ζηνοβία χήρα Ι.	2
Κυριακίδου Σοφία χήρα Κ.	2
Κωνσταντινίδης Ἄγγελος Δ.	5
Κωνσταντινίδης Ἀλκιβιάδης Α.	7
Κωνσταντινίδης Ἀναστάσιος Γ.	5
Κωνσταντινίδης Ἡλίας Γ.	4
Κωνσταντινίδης Θεόδωρος Α.	4
Κωνσταντινίδης Παναγιώτης Δ.	2
Κωνσταντινίδης Σταῦρος Δ.	6
Κωνσταντινίδης Χριστόφορος Α.	4
Λαζαρίδης Γεώργιος	3
Λαζαρίδης Σάββας Ἀναστ.	5
Ληψόπουλος Παναγιώτης	2
Ληψοπούλου Μελπομένη χήρα Π.	2
Λιγομενίδου Εὐθαλία χήρα Ἰορ.	3
Λουλούδη Ἄννα χήρα Θεοδ.	2
Λουλούδης Νικόλαος Θ.	5
Μακρίδης Εὐστάθιος Θεοφ.	5
Μακρίδης Ἰωάννης Θεοφ.	3
Μακρίδου Ἐρμοφίλη χήρα Μ.	
Μιχαηλίδης Γεώργιος Ἰορ.	3
Μιχαηλίδου Κυριακή χήρα Θ.	5
Μιχαηλίδου Σουμέλα χήρα Ι.	2
Μουζενίδου Ἐλένη χήρα Ἀνδ.	5
Ναυρικίδης Ἀναστάσιος Π.	4
Ξανθόπουλος Ἀναστάσιος Κ.	2
Ξανθοπούλου Παρθένα χήρα Κ.	5
Παναγιωτίδου Ἐρμοφίλη Π.	2
Παπαδόπουλος Ἀναστάσιος Π.	5

Παπαδόπουλος Γεώργιος Κ.	5
Παπαδόπουλος Ίορδάνης Κ.	6
Παπαδόπουλος Ίωάννης Γ.	2
Παπαδόπουλος Ίωάννης Κ.	5
Παπαδόπουλος Χαράλαμπος Κ.	3
Παπαδοπούλου Άνναστασία	2
Παπαδοπούλου Μαρία χήρα Κ.	2
Παπαδοπούλου Μαρία χήρα Μ.	3
Παρασκευόπουλος Άγγελος Α.	4
Παρασκευόπουλος Άναστάσιος Η.	4
Παρασκευόπουλος Ίωάννης Α.	3
Παρασκευόπουλος Ήλιος Α.	3
Παρασκευόπ[ουλος] ή Κωνσταν. Άλεξ.	1
Παυλίδης Άχιλλεύς Π.	6
Παυλίδης Γεώργιος Άχιλ.	4
Παυλίδης Κωνσταντίνος Άβρ.	7
Παυλίδης Κωνσταντίνος Άχιλ.	4
Περουκίδης Άναστάσιος Δ.	4
Πουλικίδης Βασίλειος Χαρ.	3
Περουκίδης Γεώργιος Στ.	2
Περουκίδης Εὐάγγελος Δ.	2
Πουλικίδης Κωνσταντίνος Χ.	5
Πουλικίδης Μιχαήλ Χαρ.	3
Περουκίδης Σταῦρος Δ.	4
Ρωμανίδης Ρωμάνος Γ.	1
Ρωμανίδου Παρθενόπη χήρα Κ.	4
Σαββινίδου Ζωή χήρα Άπ.	4
Σαββόπουλος Γρηγόριος Π.	4
Σαββόπουλος Νικόλαος Π.	2
Σαβουλίδης Ήλιος Άποστ.	3
Σαλονικίδης Άπόστολος Ματ.	
Σαλονικίδης Σαλονικ. Π.	4
Σαλονικίδου Άλεξάνδρα χήρα Μ.	2
Σαλονικίδου Ξανθίππη χήρα Π.	3
Σαλονικίδου Ξανθίππη Σ.	1
Σαπαλίδης Βασίλειος Στ.	5
Σημαιοφορίδης Θεοφ. Δ.	5
Σημαιοφορίδης Παναγιώτης Δ.	3

Σισμανίδης Κωνσταντίνος Δ.	4
Σισμανίδης Σταύρος Δ.	5
Σουμελίδης Ίωάννης Δ.	2
Σπηράντης Κωνσταντίνος Κ.	4
Σταυρίδης Γαβριήλ Χαρ.	5
Σταυρίδης Σταῦρος Χαρ.	3
Συμεωνίδης Ήλίας Εὐσ.	3
Συμεωνίδης Χριστόφορος Εὐσ.	3
Σωτηριάδης Ίωάννης Γ.	1
Σωτηριάδης Σωτήριος Γ.	5
Σωτηριάδου Βαρβάρα Γ.	2
Σωτηριάδου Ἑρμιόνη χήρα Ν.	2
Τακίδης Δημήτριος Θ.	4
Τακίδης Θεόδωρος Δ.	4
Τακίδης Ίωάννης Ἄρ.	2
Τακίδου Παναίλα χήρα Αρ.	1
Ταργοντσίδης Γεώργιος Σ.	5
Τελίδης Ἀλέξανδρος Κ.	5
Τελίδης Νικόλαος Κ.	4
Τελίδης Σταῦρος Κ.	5
Τοκινίδης Παναγής Στ. ;	2
Τοκμακίδης Ίωάννης Δημ.	4
Τομποσιδης Νικόλαος Λ.	5
Τονκίδου Ἀναστασία χήρα Στ.	2
Τριανταφυλλίδης Νικόλαος	5
Τριανταφυλλίδου Παρθ. χήρα Μ.	4
Τσαγκαλίδης Ήλίας Ευσ.	6
Τσεμπερλίδης Νικόλαος Ίορ.	5
Τσογγίδης Γεώργιος Γ.	2
Τσορτανίδης Κωνσταντίνος Δ.	5
Τσορτανίδης Παναγιώτης Δημ.	
Τσορτανίδης Χρήστος Δ.	3
Τσορτανίδου Ειρήνη χήρα Δ.	4
Φουντουκίδης Ἄγγελος Ἄν.	3
Φουντουκίδης Λεωνίδας Γ.	2
Φουντουκίδου Σοφία	2
Φουρνιάδου Πολυξένη χήρα Γ.	2
Φωκᾶς Ήλίας Παρ.	2

Φωκάς Μιχαήλ Ήλ.	6
Φωκάς Σωτήριος Ήλ.	4
Φωκάς Χρυσάνθος Ήλ.	8
Χαλκίδης Χαράλαμπος Ήω.	2
Χαλκίδου Έλισσάβετ χήρα Ν.	3
Χαντολίδου Σοφία	4
Χαντσαρίδης Ήλίας Στ.	4
Χιοτίδης Γεώργιος Στ.	4
Χιοτίδης Χρήστος Στ.	1
Ψωμιάδης Παναγιώτης Γρ.	6

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

Ήβραμίδου Λευκοθέα Γεωργ.	2
Ήμηνίδης ή Ήμηνίδης Γεώργιος Εϋθ.	1
Ήμηνίδης ή Ήμηνίδης Ήλίας Εϋθ.	4
Ήμηνίδης ή Ήμηνίδης Μιλτιάδης Εϋθ.	
Ήμηνίδης ή Ήμηνίδης Χριστόφορος Εϋθ.	1
Ήωαννίδης Ήωάννης	5
Γαντζίδου ή Ήμηνίδου Ήνδρον. Α.	5
Καραγιαννίδης Λάζαρος Χ.	2
Πιαστόπουλος Κωνσταντίνος	3
Τερζόπουλος Ήωάννης Δημ.	2
Τσορτανίδης Φίλιππος Δημ.	2
Φουντουκίδου Έλένη Α.	

SUMMARY

APPEALS BY THE ASSOCIATION OF GREEK REFUGEES FROM RUSSIA AT PATRAS

by

Georgios N. Moschopoulos

The Greeks from the Black Sea who, during the time of the terrible persecution of the Hellenic people of the East (1914-1922) had moved to Russia, suffer new pressures in the eve of the Second World War, this time from the regime of Stalinist Russia and take the road back to their original ancestral homeland. On settling here, they establish new refugee centers along the whole breadth of the Greek land, seeking their incorporation into the Greek State and claiming, for several decades, their rights as described by the treaty of Lausanne.

A file of 74 documents, (some original, some copies) covering the time from 24.3.1954 to 1.8.1977, provides useful information on the Black Sea Greeks from Russia who settled at Patras. The file is kept in the archives of the association at Patras. This Association of the Black Sea Greeks "from Russia" at Patras represents a great number of families, numbering 140 in 1954, reaching 210 in 1960 (765 individuals in the second case) and very soon instigates procedures for co-operation with other similar associations, especially the one in Northern Greece.

Almost all of the existing correspondence of the association of Patras focuses on two main issues of grave concern for the refugees, which up to 1960 had been unsolved. The one concerns the exemption of the refugees from paying the price of not participating in the military service, while the second refers to their urban and agricultural reestablishment, as they themselves point out in their appeals to the appropriate Departments.

In their petitions, the refugees describe their effort for national reinstatement. They describe mainly the indifference of the government towards them. In these texts one can still hear the echo of the tragedy of Asia Minor. The documents also contain additional information on various subjects, which, combined with recent data, can prove invaluable in the study of the refugee situation.

